

L' AFER SOLER I PALET

Joan Pérez i Ventayol

El 22 de novembre de 1921, la mort va sobrevenir a l'erudit, polític i historiador terrassenc Josep Soler i Palet. Dos anys abans, acceptant un estat de salut delicat i amb seixanta anys, havia deixat redactat el seu testament, les clàusules del qual expressaven la voluntat de cedir, després de la mort de la seva muller Elisea Casanovas i Ubach, la casa pairal del carrer de la Font Vella i tots els seus llibres i objectes d'art a Terrassa, amb la finalitat d'erigir una biblioteca museu per a la ciutat.¹ El llegat de la seva extensa vida dedicada a la cultura abastava unes mil peces artístiques de tota mena i prop de dos mil volums repartits entre diferents llibres, revistes, periòdics, butlletins i anuaris. La ferma decisió de cedir a la ciutat tot el que havia recopilat en vida contribuïa a eixamplar encara més la disposició pública que Soler i Palet donava al patrimoni cultural, no només de la ciutat, sinó també del país i de tota la humanitat.²

La vídua, però, no va esperar que es complís el desig del seu marit un cop ella hagués traspassat i així, d'acord amb l'Ajuntament, el 29 de maig de 1922, el consistori va resoldre que, juntament amb el llegat que el patrici deixava a la ciutat i allò que ja posseïa o en un futur ingressés, es crearia un museu i una biblioteca públics per a acollir-los, conservar-los i posar-los en coneixement dels ciutadans. S'ubicaria a la finca pairal, que també fou cedida, i s'anomenaria Biblioteca Museu Municipal Soler i Palet. Malgrat tot, entre aquesta decisió de la corporació municipal i la definitiva inauguració de l'equipament passaren ben bé sis anys. Per una banda, hi havia plantejada una proposta de biblioteca popular per a la ciutat, dins del programa de difusió cultural impulsat per la Mancomunitat. La desaparició, dos anys més tard, d'aquest organisme va significar que finalment el projecte no reeixís. I per l'altra, dificultats econòmiques, juntament amb esdeveniments polítics i canvis al govern del municipi, retardaren l'obertura al públic de la nova Biblioteca Museu.³

Mentrestant, el 30 de maig de 1923, a proposta de la Comissió d'Instrucció Pública, va quedar acordat, al Ple de l'Ajuntament, nomenar Maria Verger i Ventayol conservadora del Museu Soler i Palet, al mateix temps que auxiliar de la Secretaria de l'Ajuntament (i, per tant, encarregada de tots els museus i biblioteques municipals, amb especial atenció a l'Arxiu Municipal); que es convertiria en la primera bibliotecària de la futura Biblioteca.⁴

Durant aquests sis llargs anys, la vídua va posar molt d'interès a complir la voluntat del seu difunt marit. Es va encarregar de pagar una part dels mobles, de la decoració i d'afegir, al volum inicial de llibres, una altra part adquirida per ella mateixa.

A les mateixes clàusules testamentàries escrites davant notari per en Josep Soler i Palet s'hi esmentava, al mateix temps, la creació i constitució d'un Patronat,

que tindria la funció d'administrar i de dirigir la nova institució de cultura que s'establís. Així, convocats per l'alcalde de la ciutat, aleshores Josep Ullés i Jover, al seu despatx oficial de l'alcaldia, aquells que formarien part d'aquest Patronat van prendre possessió dels seus càrrecs el 6 de juny de 1928. No obstant això, amb la mort de Joan Marcet i Palet, de la Junta Local de Museus i membre del nou Patronat Soler i Palet, aquesta mateixa Junta va acordar nomenar l'advocat Àlvar Vinyals per a substituir-lo en les seves funcions i aprofitar el moment per a ampliar el Patronat amb el notari Francesc Badia i Tobella, amb el rector de les Escoles Pies Adolf Roger i amb l'historiador Salvador Cardús i Florensa, "los tres con el carácter de vocales adjuntos, [i] personas todas de reconocida competencia y moralidad acrisolada".⁵

Així doncs, i a pesar del que Soler i Palet havia deixat testat a les clàusules sobre la seva constitució, el Patronat de la Biblioteca Museu va quedar compost per un nombre més gran de membres del que inicialment ell havia previst, fins a agrupar les personalitats següents: com a president, el prior Josep Molera i Calvet; secretari, Salvador Cardús, i com a vocals, Elisea Casanovas, vídua de Soler i Palet; el rector de Sant Pere, Josep Homs i Ginestà; el de les Escoles Pies, Adolf Roger, i també com a vocals Francesc Salvans i Armengol, Francesc Badia i Tobella, Àlvar Vinyals i Aguilera i Melcior Vinyals i Muñoz.⁶ Un cop constituït el Patronat i designats els membres, van proposar la vinculació de l'alcalde amb la Junta, però Josep Ullés ho va refusar, tot i oferir-se per a presidir-ne les reunions.

Poc després, el 8 de juliol, entrat ja l'estiu, fou inaugurada amb tota pompositat la nova Biblioteca Museu. De la llarga llista de personalitats que hi assistiren sobresortí especialment la gran presència de membres de l'estament religiós, fet no gens estrany quan d'un acte social d'aquella envergadura es tractava, i més encara en el context de la Dictadura, en què l'element religiós hi tenia un paper destacat. Segons explica el mateix Patronat, la solemnitat de l'acte va requerir l'assistència de l'Ajuntament en ple, de nombroses personalitats en representació del món cultural, intel·lectual i religiós, tant local com d'arreu del país, i dels mateixos membres del Patronat com a amfitrions de la cerimònia. Així, la transcendència de l'esdeveniment anava d'acord amb algunes de les personalitats que hi assistiren, com ara el bisbe de la diòcesi de Barcelona; l'abat de Montserrat, Antoni Maria Marcet; mossèn Jaume Collell, aleshores canonge de la seu de Vic; l'arxiprest de Sabadell, el rector de Sitges; però també l'arxiver de la catedral de Barcelona; l'advocat de Vic Francesc Masferrer; els acadèmics i el president de la Reial Acadèmia de les Bones Lletres de Barcelona, de la qual Soler i Palet en va ser membre destacat, i el mestre director de l'Orfeó Català, Lluís Millet.

El repic de campanes donà pas a la solemne benedicció de l'edifici del carrer de la Font Vella, executada pel bisbe de Barcelona revestit de pontifical. Als diversos parlaments, iniciats pel prior Josep Molera i Calvet en qualitat de president del

Patronat, es va repassar panegíricament la figura de Palet, per la seva vida dedicada a la cultura, però també per la seva vinculació amb la ciutat que el va veure néixer. En acabar, es va destapar una placa commemorativa i es va servir un lleuger refrigeri als assistents.⁷

Pel que fa al funcionament de la Biblioteca, poc abans de l'exitosa inauguració i davant la impossibilitat de redactar un reglament interior, es deixà aquesta tasca per a més endavant, però decidint aleshores, per qüestions d'urgència, que l'horari públic del servei seria els feiners de sis de la tarda a dos quarts de nou del vespre i els festius d'onze a una del migdia. De la mateixa manera, es va veure la necessitat de nomenar una bibliotecària auxiliar que ajudés en les seves tasques Maria Verger. Així va ser com, el 13 de juliol, entrava com a ajudant Maria Miralda, fet que va facilitar la intensa feina de catalogació i classificació dels llibres existents i dels nous que es preveia que ingressarien, ja que s'esperaven alguns donatius de particulars. Fins i tot, la Junta de la Reial Acadèmia de les Bones Lletres va prendre l'acord de regalar a la nova Biblioteca totes les edicions publicades per aquesta institució.⁸ Així, doncs, definitivament i malgrat l'horari d'atenció al públic tan estret que s'oferia, la Biblioteca Museu Soler i Palet es va posar a disposició de la ciutadania terrassenca.

Poc després, però, el mateix Patronat s'adonà que alguna cosa no rutllava en la catalogació d'alguns llibres. Aquesta era una circumstància que amoïnava de debò una part del Patronat. La preocupació no era altra que l'observança, després de la inauguració, "que havia entrat en la Biblioteca algun llibre comprès en l'Índex i algun altre [llibre] gens a propòsit per als fins d'una Biblioteca eminentment popular i cultural".⁹ Vista la situació, el president del Patronat, el prior Molera, va donar ordres a la bibliotecària perquè retirés els llibres d'immediat, "però la senyoreta bibliotecària ha portat el seu zel massa enllà, ha generalitzat potser d'una manera bon xic imprudent i confusionària". El mateix Patronat acordà unànimement que "els llibres prohibits siguin retirats" i retornats aquells que, empesa pel seu ímpetu, també havia apartat la bibliotecària, es diu, indegudament.

Aquesta qüestió, com de ben segur devien pensar, havia de passar desapercibuda entre la poca concurrència que va acudir a la Biblioteca durant les primeres setmanes. Però no fou ben bé així. Aquells mateixos dies, un usuari encuriós pel nou equipament cultural va demanar, entre d'altres, alguna de les obres d'un filòsof racionalista del segle divuit i d'un novel·lista nord-americà. També d'un dramaturg noruec i d'un poeta i novel·lista francès del dinou. També del dinou, les obres d'un filòsof alemany i d'un poeta francès introduït dins els cercles literaris de Victor Hugo. Finalment, va demanar algun volum del poeta romàntic anglès mort a Grècia. Aquestes obres, però, o no hi eren o no les hi podien servir.

El 23 d'agost de 1928, en un article al diari terrassenc *El Dia*, Joan Clarà explicava com, pocs dies després de la inauguració de la nova Biblioteca erigida a Terrassa,

havien estat retirades obres de diferents autors, dels quals ningú no podia discutir la seva vàlua. Recorda, de la mateixa manera, que a aquesta institució cultural també s'hi havien incorporat els llibres de la Biblioteca Municipal, una bona part dels quals pertanyien al polític republicà Antoni Torrella. "És indubtable que en una Biblioteca ha d'haver-hi, no els representants d'un sector determinat, sinó aquelles obres en les quals l'autor –sigui el que sigui– hagi posat una part d'aquella força anímica, de la qual ningú no en posseeix plenament, absolutament, la veritat". Segons l'autor d'aquesta denúncia, hi mancaven les obres de René Descartes, de Henry James, de Henrik Johan Ibsen, d'Alphonse de Lamartine, d'Alfred de Musset, d'Immanuel Kant i de lord Byron.¹⁰

D'altra banda, el grup Allà Baix, grup d'acció cultural d'ideologia marxista creat el 1927, encapçalat entre d'altres per Pere Vigués, va encetar per compte propi la seva activitat com a grup compromès culturalment amb una agressiva campanya de premsa empresa contra allò que creien que era un atemptat a la llibertat. Va ser, precisament, una campanya contra el Patronat de la Biblioteca Soler i Palet, a causa d'una suposada retirada d'alguns dels seus fons.¹¹ Pere Vigués, posteriorment, es va convertir en un destacat dirigent del Bloc Obrer i Camperol i més tard del POUM.

Aquesta campanya del grup Allà Baix per a desautoritzar l'actuació del Patronat de la Biblioteca, pel fet de retirar determinats llibres de l'abast del públic per motius ideològics o moralitzants, es va iniciar, amb tota seguretat, a *El Dia*, diari proper al catalanisme moderat, tot i que amb la censura governativa imposada com a conseqüència de la Dictadura poques esclertes hi havia per a la crítica política més directa, amb un primer article signat amb pseudònim.¹² Amb estupefacció recull la notícia de denúncia que anteriorment ja havia aparegut en aquest mateix diari i també es fa ressò d'un altre escrit aparegut al diari barceloní *La Campana de Gràcia*. Davant, doncs, de l'evidència, Llorenç del Munt demana explicacions públiques al Patronat sobre els fets que s'estan denunciant a la premsa.

A la crònica de *La Campana de Gràcia*,¹³ a més d'explicar els fets de la supressió de certs llibres a una biblioteca pública de Terrassa, hi ha una simulació de la suposada conversa que l'autor mantingué amb la bibliotecària, de qui no se n'indica el nom. És evident que la veracitat de la conversa s'ha de mantenir en entredit, però més enllà d'això ja s'entreveuen alguns elements que més avançada la polèmica esdevindran el tema de disputa entre defensors i detractors de la mesura del Patronat. Primer, però, Descartes i Kant li foren negats "perquè ens han avisat que retiréssim les obres d'aquest autors (...). –I Schopenhauer? –preguntà tímidament l'amic, veient la impossibilitat de llegir aquells filòsofs–. –Igualment es troba en el cas dels anteriors (i dient això anava retirant les fitxes que corresponien a les obres dels autors esmentats).” També va demanar per Voltaire, Nietzsche, Pascal i Ibsen. La resposta fou, ens diu, aquesta: "Ai, sant cristià! Fugi home, on va a parar vostè amb aquests? Són massa

perillosos. –Així, només podem llegir Balmes? (...) –Sí! Naturalment. “ Així, doncs, més enllà dels llibres, hi ha la consciència i la visió que el Patronat, o alguns dels seus membres, està fent amb la nova Biblioteca una cultura *a mida*, “segons convé a aquells respectables clergues que formen el Patronat”, es comenta.

A partir d'aleshores s'eixamplarà enormement la publicitat dels fets i, per tant, el públic potencial que se'n podia assabentar, i com a estratègia de denúncia comencen a aparèixer articles a la premsa en contra de la mesura del Patronat, renegant dels seus membres i en favor de poder accedir lliurement a la cultura. El fet de ser una estratègia comporta també, evidentment, exageracions i acusacions a l'hora d'explicar els fets. De la mateixa manera, però, es troben reflexions més calmades i profundes.

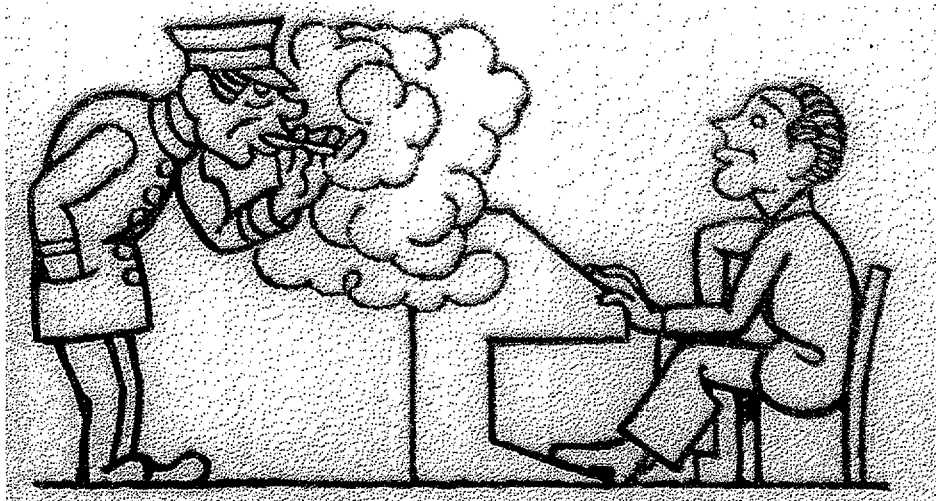
La Acción, publicació local republicana, entra en escena el 7 de setembre amb una carta al seu director que clama contra el monopoli cultural que sembla disposat a implantar el Patronat amb aquesta actuació. Desdeny, a més, sobre les dificultats “d'esbrinar fins a quin punt és bo o dolent un llibre, ja que la psicologia d'un individu no és igual” i, per tant, l'influenciarà de manera diferent.¹⁴ El setmanari *L'Opinió*, integrant de corrents del catalanisme d'esquerra de la capital catalana, també va recollir un article del mateix Pere Vigués, des d'on fa un dur al·legat sobre els fets de la Biblioteca Soler i Palet. Insta a donar propaganda de l'actuació del Patronat a tots els diaris possibles. Igualment ja empra un llenguatge i un discurs en el qual s'aprecia la separació dels dos bàndols: “I encara que l'enemic treballi a poc a poc i amb una astúcia digna de la seva mala fe trobem la manera de descobrir-ho per cridar-li a la cara que no podem tolerar un exclusivisme semblant en una institució pública, en un lloc on el poble, els obrers, han d'anar a pouar una mica de llum que aclareixi les seves idees”.¹⁵

Segons sembla, la iniciativa d'ebombar l'afer que proposà Pere Vigués va fructificar. Altes personalitats de la cultura catalana del moment hi varen intercedir. A la portada del diari de Barcelona *La Nau* del 10 de setembre del mateix any, Antoni Rovira i Virgili, en efecte, s'hi referia. Fidel al seu ideal democràtic i liberal, recull els fets de la Biblioteca basant-se en les informacions que sobre el tema han aparegut a d'altres diaris i, per tant, la seva opinió no sembla contrastada. Destaca l'absurditat de la mesura en una Biblioteca pública i municipal amb accés a tothom. És més, diu: fins i tot un adversari d'aquests autors “perniciosos” necessita les seves obres per rebatre-les.¹⁶ Fins i tot *La Publicitat*, el gran diari de la capital, a l'apartat d'informació catalana, es fa seva la protesta contra la retirada de llibres d'una institució pública, que n'ha fet, es diu, una tria interessada.¹⁷

El cert és que la pressió que s'exercia sobre el Patronat des de la premsa va començar a ser important. Tan important que el dia després de l'article a *La Publicitat* apareix la seva primera manifestació pública. Fou després que el mateix Patronat es reunís, una altra vegada al despatx de l'alcaldia. Josep Ullés, l'alcalde, va demanar

explicacions dels fets ocorreguts, ja que fins aleshores havia estat absent de la ciutat. Un cop explicada la situació, es decideix fer una nota de premsa “per tal de situar clarament les coses i desfer així les falsedats que han circulat”.¹⁸ La carta, tramesa i publicada a *El Dia* el dia següent,¹⁹ desmenteix la destrucció o desaparició d'obres i exposa que encara s'estan realitzant tasques d'organització i molts volums estan per col·locar encara, per falta d'espai a les prestatgeries. No obstant això, afegeix el comunicat, s'han separat comptadíssimes obres “sense prejudicis contra autors ni matèries determinades” amb l'única finalitat d'examinar-les perquè encara s'està estudiant el reglament intern de la Biblioteca.

Aquesta resposta, de la qual també se'n fa ressò *La Nau* en una breu nota,²⁰ no frena pas la publicació de nous articles sobre el cas. Fins i tot apareixen, a la premsa barcelonina, acudits gràfics fent befa²¹ del Patronat. Trobem, igualment, que, per exemple, Lluís Nicolau d'Olwer fa gala d'una gran ironia per a referir-s'hi. Va més enllà dels fets de Terrassa i els emmarca dins un retorn al paternalisme antiliberal ja que, si el de Terrassa fos un fet aïllat, es podria considerar com una de “les velles pràctiques ancestrals conservades, per ací per allà, en els racons de la vida muntanyenca”. Però no és el cas: “és la manifestació d'un ample moviment d'ofensiva”.²² En aquest text, d'Olwer ja traspassa la línia dels fets per a encarar una lluita en la qual els bàndols queden definits entre defensors de la moral religiosa

A LA BIBLIOTECA SOLER I PALET, DE TERRASSA

—Doneu-me quelcom de Descartes.

—No pot ésser! Les obres d'aquest autor són prohibides... però si us és igual us puc servir les obres completes de Sant Josep de la Muntanya.

(*L'Opinió*, 22 de setembre de 1928)

EL PATRONAT DE LA BIBLIOTECA DE TERRASSA

—Jo em deixaria de llibrots i serviria només auques de redolins que és cosa instructiva i que entra pels ulls.

(*La Publicitat*, 14 de setembre de 1928. A portada)

d'acceptació d'una sola veritat i, per tant, de considerar les altres nefastes, amb qui acabaran arrambant-s'hi els integristes, i els garants de la llibertat de pensament, als quals s'hi afegiran els ja directament anticlericals. Al marge de les opinions que genera l'aparició de la nota del Patronat a la premsa local,²³ a la barcelonina es posa èmfasi en esdeveniments semblants o paral·lels, com un cas semblant ocorregut a Tarragona.²⁴

Les crítiques no se solventen amb el comunicat de premsa del Patronat, i un dels seus membres accedirà a deixar-se entrevistar sobre la qüestió. L'escollit serà el notari Francesc Badia i Tobella, que respondrà a les preguntes del redactor d'*El Dia* i que seran motiu de rèplica als nombrosos articles que apareixeran posteriorment. Badia i Tobella respon que sí que s'han separat llibres, però cap dels que pertanyen al llegat Soler i Palet. Tot i que reconeix que entre les obres separades n'hi ha de Renan, de Voltaire, *L'amor*,

de Proudhon, i novel·les d'Hugo, Karr, Ibsen i Merezhkovskij, nega que altres que han estat citades en els articles de denúncia ho hagin estat, com les de Pascal. Quan se'l requereix sobre si el criteri de separació ha estat que aquestes obres podrien fer mal al catolicisme, ell diu que no: "L'Església, posseïdora de la Veritat, no tem la veritat i la mentida sols serveix per la lluiïssor d'aquella. Sols hem cregut que certs textos podrien ésser nocius a alguns lectors." Cal ser molt escrupolós, comenta, des del Patronat, a no servir obres deshonestes. A més, diu Badia, "l'article tercer del Concordat i el dret canònic és prou clar parlant de llibres bons i dolents".²⁵

És evident, doncs, que la publicació d'aquestes línies remourà la consciència dels agitadors. No només als més radicals anticlericals i als defensors de la llibertat cultural, sinó que també donarà el tret de sortida a l'argumentació dels més aferrats al supòsit d'una única veritat cristiana per a la defensa de llibres bons i dolents.

En aquest cas, el primer serà *Crònica Social*, diari terrassenc d'adscripció eminentment catòlica i conservadora que, de forma vehement, a la portada reflexiona sobre

la maldat d'alguns llibres.²⁶ S'admet, primer, que l'home és lliure i que, per tant, pot inclinar la voluntat al bé o al mal. També s'ha d'acceptar, doncs, que un llibre és fruit de la creació humana. Així, doncs, segons quina sigui "l'escalfor passional" amb què s'escrigui, un llibre pot ser dolent. "Jo he sentit a dir que'l códeg moral més enlairat i ja insuperable, àdhuc sota el punt de vista ètic purament humà és el Decàleg, que més tard vingué a perfeccionar Jesucrist (no a destruir). Doncs mirem els manaments i veurem els llibres que se n'aparten." "Si el primer acte és l'adoració a Déu, com queden, per tant, els llibres ateus? I els religiosos?", es pregunta. I més enllà d'aquests aspectes, l'articulista es remet al filòsof Voltaire, condemnat per l'Índex, per a fer escarni de la seva obra i de la seva vida, tot situant-lo en boca d'altres autors avançats o, fins i tot, radicals, que el rebutgen. Segurament així intenta desacreditar el filòsof, les obres del qual han estat retirades de la Biblioteca. Cita paraules de Marat, líder de la Revolució Francesa, que de Voltaire diu "que fou un escriptor escandalós, que pervertí la joventut amb lliçons de falsa filosofia" o, de Rousseau: "el talent així com les riqueses sols serviren per a nodrir la depravació de la seva ànima", i també fa referència a Víctor Hugo. Però tots aquests, a pesar de les paraules sobre el filòsof francès, n'han seguit les passes. Així, doncs, per a l'autor també queden desacreditats. Sense cap mena de dubte, doncs, l'extraordinària subtileza de l'article dóna cobertura ideològica a l'actuació del Patronat i als membres que feren la selecció de llibres.

La reacció des dels diaris republicans no es farà esperar i es barrejarà amb la crítica a les declaracions de Badia i Tobella. Serà des de *La Nau*, primer dient que les paraules d'aquest membre del Patronat confirmen allò que la premsa ha anat denunciant²⁷ i, en segon lloc, que el criteri de divisió entre catòlics i no catòlics és el que impera al Patronat, segons es desprèn del llarg editorial del *Crònica Social* sobre la justificació de llibres dolents.²⁸

A la ciutat, el setmanari republicà *La Acción* concentrarà la seva crítica en els elements més clericals del Patronat, expiant Josep Ullès i Àlvar Vinyals, aquest últim "como el primero, de tendencias también liberales y, claro está, enemigo de coaccionar voluntades". Una crítica dirigida que serà molt dura: "los restantes miembros del Patronato son, pués, los autores de la barándula que se ha armado debido a la arbitraria selección de unos libros que, por inexplicable intolerancia rayana en el más estúpido fanatismo, indudablemente hubieran desaparecido de aquella casa, a no ser por la voz acusadora de los dignos representantes del espíritu liberal que han sabido erguirse arrogantes ante los brutales acometidos de la gente negra". S'acaba demanant, per la incompetència i l'atac que han fet als interessos culturals de la ciutat, la dimissió del Patronat. Insinua, a més, que un dels seus membres és reincident: "A su debido tiempo debimos censurarle desde estas páginas la desaparición de unos libros donativo de un fallecido doctor en medicina del vecino pueblo de Olesa".²⁹

Queda iniciat, d'aquesta manera, el vaivé d'articles, acusacions i justificacions entre els defensors no només de la mesura del Patronat, sinó dels seus legitimadors, i els escandalitzats per la retirada dels llibres. Així, doncs, la defensa de l'existència de llibres considerats contraris a la moral cristiana i, per tant, abominables, apareix contundent. "Hi ha llibres dolents. I són llibres que pequen contra el Decàleg. I són llibres que ataquen la religió, la propietat (en el seu més estricte sentit), la pàtria, la família, l'autoritat, la decència i la veritat. En una sola paraula. Es podia dir que són dolents els llibres que falten a la veritat. Perquè la veritat no atacarà coses sagrades per a l'existència de l'home i per a l'existència de la societat, que és natural a l'home malgrat Rousseau." Així, la veritat només és una, es diu amb exemples bíblics. Per tant, "ve un Estat i proposa la llibertat per a tothom, la llibertat de pensament, la llibertat de cultes, el liberalisme. I el catolicisme condemna les teories liberals i perd el prestigi dels estats. Però, en canvi, ha mantingut viva i sencera la veritat".³⁰

D'aquesta manera, la lluita ja no se centra a dirimir si era o no era adequada la mesura del Patronat de la Biblioteca, sinó que el combat s'ha convertit en ideològic, de dues visions enfrontades de la concepció de l'home, de la seva relació amb la societat i del monopoli de la moral. Clericals i anticlericals s'alineen al costat de liberals i antiliberals. Una qüestió cultural ha esdevingut una lluita ideològica entre aquells que escenifiquen una organització religiosa de la vida i els que la interpreten com una opció que s'ha de prendre individualment i lliure.

El setmanari terrassenc *Renovació*, de tendència tradicionalista, prendrà partit a l'assumpte, en donar suport al Patronat i obviar les crítiques dels "periòdics esquerrans" per la seva actuació,³¹ i com a resposta *La Acción* publica una entrevista amb la primera persona que va denunciar els fets a la premsa per, d'aquesta manera, poder corroborar el que s'havia dit en una altra recent entrevista a un membre del Patronat on admetia la retirada d'alguns llibres. Joan Clarà, el ciutadà que va obrir la caixa dels trons, afirma: "En la primera visita que vaig efectuar a la Biblioteca, la senyoreta encarregada objectà que els autors que li demanava eren massa perillosos i havia rebut l'ordre de no entregar-los. Segonament fou més explícita i em donà referències dels elements que componen [*sic*] el Patronat, i em digué que considerava llur actitud bon xic absurda, car s'havien retirat uns centenars de volums (...) i m'indicà que no comprenia els motius de semblant esporgament".³² Igualment, Pere Vigués, membre del grup Allà Baix, incidirà a perpetuar la polèmica, insistint en una suposada ofensiva conservadora i reaccionària i prosseguint amb la crítica als escrits apareguts a la premsa local favorables a la retirada de llibres.³³

A partir d'aquí, es va produint una progressiva disminució dels articles sobre el tema de la Biblioteca, que es van espaïant de mica en mica als diaris. Ara bé, quan aquesta tendència decreixent sembla apaivagar la polèmica, l'aparició d'una nova

denúncia suposa, una altra vegada, el seu reviscolament. I que prengui un nou rumb. En efecte, el conflicte amenaça d'estendre's amb l'entrada en escena d'un nou grup d'acusació que, mitjançant les pàgines de *La Acción*, s'alinearà al costat de la campanya de premsa contra els fets de la Biblioteca.

Aquest grup, que s'autoanomena "Varis lliberals d'Olesa", intercedeix per a fer públics uns fets estranyament semblants als de Terrassa, ocorreguts a Olesa de Montserrat amb anterioritat, i dels quals en fou protagonista, es diu, un dels actuals membres del Patronat Soler i Palet que en aquells moments feia de marmessor. Marmessor d'un metge d'Olesa que havia llegat una bona part del seu recull bibliogràfic. "En fi, amics terrassencs, el nostre plet fou des de son principi plet perdut, per vàries raons, en primer lloc perquè no podent dir les coses pel verdader nom era precis llegir entre línies per a poder entendre-ho; en segon lloc perquè el fet ja estava consumat quan ens en assabentàrem, perquè Olesa és un poble de pocs habitants i de molt escassa cultura; això vol dir que se sap apreciar molt poc la importància dels llibres i dels grans filòsofs".³⁴

L'assumpte d'Olesa quedarà finalment al descobert quan es relacionin directament els fets de Terrassa amb els d'aquest municipi del Baix Llobregat, el nexce d'unió dels quals serà el mateix personatge: "El senyor Badia i Tobella, notari de Terrassa, membre del Patronat de la Biblioteca Soler i Palet, que feu retirar (?) en nom del dret canònic part dels llibres de l'Ajuntament terrassenc destinats a engruixir el llegat Soler i Palet, ja havia cremat anteriorment a Olesa de Montserrat part dels llibres del llegat del Doctor Carrera, del qual era albacea testamentar."³⁵ Aquesta greu acusació, a més de l'explicació dels esdeveniments feta per l'autor de l'article, un tal Sebastià Sisquella, remet a la denúncia que una llarga llista de "liberals d'Olesa" varen fer d'aquests fets quan ocorregueren, el 1926.

Francesc Carrera i Lamich (1849-1924) fou metge de professió i regidor de l'Ajuntament d'Olesa de Montserrat. Fins a la seva mort, i l'explicació cal prendre-la d'un article de *La Acción* del febrer de 1926, redactat per un grup de liberals d'aquest poble, es diu que mantenia una gran biblioteca de totes les tendències i camps del saber. Tot i així, entre els llibres es destaca la presència d'autors francesos, com ara Hugo, Voltaire i Renan; russos, com Tolstoi i Dostoievski; italians, com D'Annunzio i Lambros; castellans, com Galdós i Valera, i el valencià Blasco Ibañez.³⁶ Va nomenar tres marmessors perquè gestionessin el seu llegat, que no era només bibliogràfic. Els tres personatges encarregats del patrimoni foren: Arseni Sala, Salvador Casas i Francesc Badia i Tobella.

Part de la biblioteca, tal com s'afirma a l'article, va ser lliurada al Casal Catequístic i al Centre Cultural Recreatiu Obrer, ambdós d'Olesa, però aquests lots no formen, com es denuncia, ni molt menys, el conjunt de la voluminosa biblioteca del Dr. Carrera. Es pregunten, per tant, què se n'ha fet de la resta de volums. Finalment, es demana

un aclariment públic als marmessors i dipositaris de la confiança del Dr. Carrera “porque los aludidos rumores que circulan cada vez con más insistencia respecto al fin dado a gran cantidad de volúmenes de la biblioteca que nos ocupa, no deja por cierto muy bien parada la honorabilidad, el espíritu de tolerancia y la dignidad que debe proceder a toda persona culta y honrada, cuando se le confieren tan sagrados encargos”.

Al cap d'un mes, s'hi insisteix novament, davant el silenci dels responsables del llegat bibliogràfic, per a aclarir els fets.³⁷ En no haver-hi contestació, els liberals olesans expliciten els rumors a què s'havien referit anteriorment, que no són altres que una possible crema i destrucció de llibres considerats poc adequats. I com que ningú no ho ha desmentit, han de donar per vàlid aquest fet de la crema de llibres, acte que, d'altra banda, consideren reprovable.³⁸

Les explicacions, però, no trigaran a arribar i un dels marmessors, Arseni Sala i Dinarès, farmacèutic de Terrassa, oferirà al cap d'una setmana una carta oberta al mateix periòdic per tal d'aclarir les circumstàncies. Afirmar que van actuar escrupolosament, segons la voluntat del finat expressada al testament, i van dividir els llibres en dos blocs temàtics: els científics es van cedir, per concurs, a un “estudiante pobre de Medicina” de la Universitat de Barcelona; i pel que fa als literaris, van decidir donar-ne diversos volums a l'Ajuntament d'Olesa per a una futura biblioteca municipal, uns altres es repartirien a les autoritats locals i els restants es van lliurar, s'afirma, a diferents amics, entre ells els mateixos marmessors. Ara bé, “los únicos “libros” que se quemaron –y quizá ello dio pábulo y fundamento a los infundados rumores de que *La Acción* se hizo eco– fueron varias colecciones de periódicos y revistas y algunos folletos sin interés científico ni literario, y que no fue posible venderlos por el estado deplorable [en] que se hallaban”.³⁹

Al marge de si en aquella pira “s'escapà” algun llibre concret, no es pot deixar de banda la possibilitat que els liberals d'Olesa, els noms dels quals apareixen en alguns dels articles firmats per ells, fessin la denúncia com a mecanisme de desgast cap a uns possibles rivals polítics, fundada en uns rumors que podrien ser aprofitats per a utilitzar com a arma política i d'argument ideològic contra elements conservadors o representants del clericalisme.

Finalment, els liberals d'Olesa, no satisfets per les explicacions donades per Arseni Sala ja que, comenten, el repartiment dels volums inscrits com a literaris no comprenen tots els que va llegar el Dr. Carrera, desistiren de la seva campanya. Decideixen i fan públic no insistir més en la qüestió tot i seguir en la “creencia de que hubo interés en que desaparecieran obras de autores gloriosos, aunque de tendencias avanzadas”.⁴⁰ Així, doncs, l'assumpte d'Olesa es donarà per acabat fins que reaparegui per les semblances entre els fets de Terrassa i per les coincidències amb el mateix protagonista.

Dos anys després, l'assumpte de l'altra biblioteca encara cueja, amb nous retrets. La campanya de *La Acción* continua i serà el reducte des d'on s'insistirà en el tema.⁴¹

I la resposta dels sectors més conservadors, fins i tot dels més ancorats al fonamentalisme catòlic, tampoc no es quedarà endarrere. És el cas de *Renovació*, on es disserta sobre els límits divins i naturals de la llibertat humana. Evidentment, es pot llegir, la contenció ha d'aplicar-se "per evitar que joves inexperts amb el noble afany de llegir, en lloc de formar-se una cultura que els sigui útil a ells i a la societat, se'ls emmetzini la intel·ligència i el cor".⁴²

Però la intransigència a l'hora de legitimar ideològicament l'existència de llibres i autors (i, per tant, de discursos) condemnables moralment partint d'una determinada concepció del món i de la realitat, la trobem encara més clara en una altra publicació. Serà la culminació de la visió restrictiva de l'accés a determinades obres, explicada i defensada de manera magistral. Al moment en què els defensors de l'accés lliure queden encallats a demanar responsabilitats,⁴³ el sector més catòlic i intransigent es veu obligat a concebre un discurs que al llarg de tot l'afer trigarà a aparèixer i que serà molt més conceptual i ideologitzat i forçat per les circumstàncies a defensar uns arguments prou arriscats i delicats, com són els de la limitació de l'accés a la cultura.

Certament, doncs, aquesta autèntica forma magistral va molt més enllà del simple Patronat o d'uns quants llibres: "Convenim que un particular no pot assenyalar fronteres a les lectures dels altres, però és que quan nosaltres excloem certs llibres dels catàlegs públics i, a ésser possible, de les llibreries privades, no és un particular qui ho fa, sinó l'autoritat, l'autoritat indiscutible de l'Església, mil vegades més forta, més legítima i més duradora que qualsevol altra. Si [bé] cal vigilar les extralimitacions d'un particular rampellut, cal acotar la testa davant els decrets de l'egregia Institució que ha guardat inalterada a través dels canvis de vint segles la veritat religiosa rebuda directament de Déu."

I no és pas tan estrany, es recalca, ja que "la França, la republicana i democràtica França, no veiem com persegueix els comunistes, prohibeix llurs publicacions, clausura llurs societats, empresona llurs parlamentaris? El dret que té França de reprimir la propaganda d'una doctrina que creu perillosa per a la seva existència nacional, no el tindrà l'Església per a reprimir la de doctrines que no sols atempten a la seva existència, mil vegades més respectable que la de qualsevol Estat polític, ans encara a la salvació eterna dels seus fidels?"

Es conclou, finalment, amb l'eterna rivalitat moral de concepció i comprensió de l'existència, que corona i fa encara més profund un discurs generat a partir de la retirada de llibres d'una biblioteca municipal: "L'home necessita la certitud religiosa: quan la ciència es confessa incapaç de fornir-la-hi, ella mateixa demostra i proclama implícitament la necessitat d'un magisteri religiós infal·lible, amb totes les conseqüències".⁴⁴

Mentrestant, novament des de les pàgines de *La Acción*, es continua demanant la limitació de les decisions del Patronat sobre les donacions que conformen la

Biblioteca Municipal que són de la ciutat, els representants de la qual són els únics que hi tenen jurisdicció.⁴⁵ Però la reflexió també apareix, sense l'excitació inicial provocada per la immediatesa dels fets, des del costat dels defensors de la llibertat i de la no utilització de vedats culturals o, més directament, de la censura. És, però, un acostament des de posicions més moderades, amb consciència del que podrien suposar “certs perills susceptibles de provocar el retorn d'exacerbacions mal sanes entre els sectors dretistes i esquerristes de la nostra ciutat”, que denuncien, això sí, l'actuació com a mutilació cultural.⁴⁶

Per la seva banda, de forma paral·lela i continuant la línia mantinguda d'apropiació de la veritat per part dels defensors de la mesura del Patronat, el sector més catolicista d'Olesa de Montserrat reacciona a les manifestacions dels liberals que han mostrat el seu suport a la campanya de denúncia dels fets de la Biblioteca de Terrassa, però que també han desenterrat l'assumpte de la biblioteca del Dr. Carrera. A l'editorial del número 51 del fullet *Vida Olesana*, vinculat a la casa rectoral d'Olesa i un dels principals col·laboradors del qual és el notari Francesc Badia i Tobella, s'ataca durament aquest sector més liberal: “Els catòlics (...) som intransigents en la doctrina, perquè posseïm la veritat. Vosaltres, escèptics, si coneguéssiu la veritat no ho fóreu. Perquè no la coneixeu, per això sou escèptics. L'escèpticisme en matèria religiosa indica, o la més gran misèria intel·lectual (ignorància del destí de l'home) o maldat incomprendible. (...) Escèptic! No trobaràs la veritat entre els sofismes escrits a propòsit per a explotar la falta de coneixement o estudis desordenats; ni llegint novel·les que compatricis qualifiquen de ‘grandes filósofos’. (...) Si de debò la busques no facis el sord quan la campana de la Parròquia et convidi a sermó. Cap a la meitat del mes entrant hi haurà Missió. Ets fals si pots i no l'aprofites.”⁴⁷

I la ràpida resposta arribarà en forma d'article a la publicació barcelonina *L'Opinió*. Una resposta feta per un dels liberals el nom del qual havia aparegut a les diferents cartes enviades als diaris signades pel grup de liberals d'Olesa, on es critica més el furibund atac que es fa a aquests liberals que no pas s'entesta en la discussió sobre els fets de la biblioteca o l'existència de lectures inadequades per a segons qui.⁴⁸

En qualsevol cas, la mesura que va emprendre el Patronat, segurament convençut que passaria desapercibuda, va causar un escàndol tan gran que els llibres foren retornats al seu lloc. O així és com Pere Vigués, del grup Allà Baix, ho explica al seu llibre: “En fi, hi va haver un rebombori a les principals publicacions de l'època i la Biblioteca Soler i Palet va haver de fer marxa enrere”;⁴⁹ és l'única referència sobre com acabà l'assumpte dels llibres.

Ara bé, les repercussions van suposar un dur enfrontament, aprofitat i allargat per uns i altres per a imposar, o millor, per a mirar de desacreditar les argumentacions de l'altra part, i així convertir un fet puntual en un combat ideològic sobre interpretacions de l'existència, de monopoli de la cultura i de possessió de la veritat.

El cert és, doncs, que per una banda els sectors esquerrans, liberals, republicans i anticlericals aprofitaren la conjuntura per a amplificar una mesura que, com anell al dit, els serví per a desacreditar el model conservador i de censura d'accés a la cultura, i d'aquí tot el sistema de vida i creença religiosa; i, per l'altra, els sectors més conservadors i religiosos van haver de fer tombarelles dialèctiques per a defensar una mesura que els obligava a anar molt més enllà del simple fet de la Biblioteca, fins a arribar a l'abstracció dels seus arguments. Per als uns, la crítica serà molt més material i tangible, és a dir, el no accés a uns determinats llibres. Per als altres, el fet de vetar determinats llibres ja és una qüestió moral. I d'aquí que els arguments, d'una banda, hagin de ser més rebuscats, i de l'altra, més senzills i planers.

Aquesta situació es converteix, per tant, en un element més de la llarga lluita entre clericals i anticlericals que assotava i assotarà el país i la ciutat. Dues visions del món amb una llarga tradició d'enfrontaments, moltes vegades de paraula, d'altres amb imposicions, i algunes violentament, i que es convertiran en un dels factors de divisió i fractura social al cap de pocs anys.

Tanmateix, ni la seva condició de religiosos ni la d'"homes d'ordre", ni els motius ideològics no ho podien justificar. I ni molt menys la seva part de responsabilitat en els fets de la Biblioteca Soler i Palet. Però cal tenir present que l'explosió de violència incontrolada i que en bona mesura afectà elements religiosos després de l'intent de cop d'estat del juliol de 1936 provenia de les llargues tensions acumulades al llarg de decennis. Pocs dies després d'aquell cop fallit, Francesc Badia i Tobella i Francesc Salvans i Armengol, vocals del Patronat de la Biblioteca Museu Soler i Palet l'estiu de la seva inauguració, foren trobats assassinats juntament d'altres, a la carretera de Terrassa a Talamanca.⁵⁰

1. COLL I CALVO, M. *La Biblioteca/Museu Municipal Soler i Palet de Terrassa*. 1928/1978. Terrassa: Patronat de la Fundació Soler i Palet de Terrassa. Cinquantenari d'una Fundació, 1978, pàg. 31.
2. Vegeu una aproximació biogràfica a la vida de Josep Soler i Palet a VENTAYOL I BOSCH, À. *Josep Soler i Palet, polític i historiador*. Terrassa: Fundació Torre del Palau, 2001.
3. COLL I CALVO, M. *La Biblioteca/Museu...*, pàg. 82.
4. Arxiu Municipal Administratiu de Terrassa (AMAT). Actes del Ple de l'Ajuntament. Núm. 42, 1921-1923.
5. AMAT. Actes del Ple de l'Ajuntament. Núm. 43, 1923-1929. 6 de juny del 1928.
6. Arxiu Històric Comarcal de Terrassa (AHCT). Fons Municipal. Cultura. Biblioteca Soler i Palet. Llibre d'actes de sessions. C. 158, pàg. 1. Sessió del 6 de juny del 1928.
7. AHCT. Fons Municipal. Cultura. Biblioteca Soler i Palet. Llibre d'actes de sessions. C. 158, pàg. 5 a 8. Sessió del 8 de juliol del 1928.
8. COLL I CALVO, M. *La Biblioteca/Museu...*, pàg. 87.
9. AHCT. Fons Municipal. Cultura. Biblioteca Soler i Palet. Llibre d'actes de sessions. C. 158, pàg. 9. Sessió del 21 d'agost del 1928. En relació amb l'"Índex" que apareix a la cita, aquest fa referència a l'*Índice de libros prohibidos*, un catàleg de llibres publicat per l'Església catòlica, la lectura dels quals restava prohibida als fidels, sense excepció. La versió moderna de l'Índex fou redactada sota les directrius de Pius IV el 1564 i les diverses reedicions arriben fins al 1922, amb la del papa Pius XI. Amb el Concili Vaticà II va deixar d'aplicar-se.

10. *El Dia*, 23 d'agost del 1928. Secció "Diu el lector". Carta de Joan Clarà.
11. "Va resultar que l'amic Mar va demanar alguns llibres d'aquesta biblioteca i li foren negats. Va esbrinar que havien estat retirats de les prestatgeries perquè eren considerats perillosos per a la joventut". VIGUÉS, P. "*Un món hostil*". *Narració autobiogràfica*. Terrassa: Ajuntament de Terrassa, 1994 (Papers de Ciutat), pàg. 51. També es parla de l'activisme d'aquest grup a PLANS I CAMPDERRÒS, L. *La vida cultural i recreativa a la Terrassa d'ahir, 1875-1931*. Terrassa: Fundació Torre del Palau, 2000, pàg. 113-114. Igualment és citat per MANUEL OLLER, J. "La dictadura de Primo de Rivera a Terrassa (1923-1931)": *Terme* 10, Terrassa, novembre del 1995, pàg. 55-67. I, en una entrevista al mateix Pere Vigués, torna a explicar la campanya empresa el 1928 per la retirada de llibres: PUY, J.; MARCET, X. "Conversa amb Pere Vigués": *Terme* 1, 1987, pàg. 80-85.
12. *El Dia*, 31 d'agost del 1928. Secció "Diu el lector". Carta de Llorenç del Munt.
13. *La Campana de Gràcia*, 25 d'agost del 1928. "La Biblioteca Museu Soler i Palet". Edmond de Vallparadís. És un pseudònim que ben bé podria correspondre també a un membre del grup Allà Baix, segons ens diu el mateix Pere Vigués, quan, amb la campanya empresa contra el Patronat, "Mar o Lluís van publicar algun article a *La Campana de Gràcia*...". VIGUÉS, P. "*Un món hostil*...", pàg. 51.
14. *La Acción*, 7 de setembre del 1928. Cartes al director. "La Biblioteca Soler i Palet", de Josep Raurich.
15. *L'Opinió*, 8 de setembre del 1928. "La Biblioteca Soler i Palet". Pere Vigués. Carta signada a Terrassa el 30 d'agost.
16. ROVIRA I VIRGILI, Antoni. "La biblioteca mutilada". *La Nau*, 10 de setembre del 1928. A la portada.
17. *La Publicitat*, 11 de setembre del 1928. Apartat "Informació Catalana".
18. AHCT. Fons Municipal. Cultura. Biblioteca Soler i Palet. Llibre d'actes de sessions. C. 158, pàg. 10-11. Sessió de l'11 de setembre del 1928.
19. *El Dia*, 12 de setembre del 1928. Secció Municipal. "Biblioteca Museu Municipal Soler i Palet".
20. *La Nau*, 13 de setembre del 1928. "El cas de la Biblioteca Soler i Palet. S'ha reunit el Patronat". L'article, malgrat la seva brevetat, té espai per destacar que tres membres del Patronat són rectors.
21. *La Publicitat*, 14 de setembre del 1928. A la portada. *L'Opinió*, 22 de setembre del 1928.
22. *La Publicitat*, 13 de setembre del 1928. A la portada. "Biblioteca Rosa". Lluís Nicolau d'Olwer.
23. *La Acción*, 14 de setembre del 1928. "Noticias y Comentarios": "La Biblioteca Soler y Palet". Es posa en dubte la imparcialitat del Patronat i alguns dels seus membres titllats d'ultraclericals.
24. *La Nau*, 14 de setembre del 1928. "La campanya de premsa". A l'article es fa esment d'un escrit del *Diario de Tarragona* on s'explica que a la Biblioteca Popular del municipi no només no es poden llegir autors liberals, racionalistes o avançats forasters, sinó que tampoc segons quins de catalans com Pla, Oller, Bertrana o Folch i Torres. Alhora que és molt difícil, diu, trobar, per exemple, la *Revista de Catalunya* o el número de desembre del 1927 *D'Act i d'Allà*, on apareix en portada una ballarina, però no pas d'altres com *Paraula Cristiana*, *Criterion* o *Ciència*.
25. *El Dia*, 15 de setembre del 1928. "Informacions. La Biblioteca Soler i Palet".
26. *Crónica Social*, 15 de setembre del 1928. "Tolerància?" A la portada.
27. *La Nau*, 17 de setembre del 1928. "Els intolerants. El cas de la Biblioteca de Terrassa". A la portada.
28. *La Nau*, 17 de setembre del 1928. "Quadern d'apunts. El diari terrassenc". A la portada.
29. *La Acción*, 21 de setembre del 1928. "Más sobre el Patronato".
30. *Crónica Social*, 22 de setembre del 1928. "Tolerància?" A la portada.
31. *Renovació*, 27 de setembre del 1928. "La Biblioteca Soler i Palet".
32. *La Acción*, 28 de setembre del 1928. "La Biblioteca Soler i Palet". E. de V. No podem estar segurs de quina de les dues secretàries de la Biblioteca es tracta ja que, curiosament, en un article a *La Nau* del 26 de setembre apareix com a notícia destacada de Terrassa que Maria Verger ha tornat del seu viatge per la Costa Blava i Mallorca i que es reincorporarà al seu càrrec de bibliotecària a la Biblioteca Soler i Palet. Així, no podem saber si quan marxà de viatge era abans o després dels fets denunciats i, per tant, si era ella o Maria Miralda la bibliotecària de l'excés de zel.

- 33 *L'Opinió*, 29 de setembre del 1928. "Entorn de la Biblioteca Soler i Palet". Pere Vigüés. Carta datada a Terrassa el 17 de setembre del 1928.
- 34 *La Acción*, 5 d'octubre de 1928. "A propòsit de ço ocorregut amb la Biblioteca Soler i Palet". Diversos liberals d'Olesa. Carta datada a Olesa de Montserrat el setembre del 1928.
- 35 *L'Opinió*, 10 de novembre del 1928. "Autos de fe en el segle XX". Sebastià Sisquella. Les acusacions seran severes: "El cas és molt més greu tenint en compte que tant el Dr. Carrera d'Olesa com el senyor Soler i Palet de Terrassa estaven ideològicament tan allunyats del senyor Badia i Tobella com ho està el Pol Nord del Sud. És un escarni a la memòria dels dos insignes patricis catalans el que ha passat a Olesa i a Terrassa, obra d'aquest senyor Badia amb la complicitat d'albacees i de membres de Patronat que pel que es veu són uns zeros a l'esquerra".
- 36 *La Acción*, 12 de febrer del 1926. "Cuestión que conviene ser aclarada".
- 37 *La Acción*, 12 de març del 1926. "El mutismo por contestación".
- 38 *La Acción*, 2 d'abril del 1926. "El asunto biblioteca del Sr. Carrera".
- 39 *La Acción*, 9 d'abril del 1926. "Carta abierta". Arseni Sala i Dinarès. La carta està datada a Terrassa el 30 de març del 1926.
- 40 *La Acción*, 23 d'abril del 1926. "El asunto Biblioteca del Sr. Carrera. Para terminar". Signada per un seguit de noms i datada a Olesa de Montserrat el 1926.
- 41 *La Acción*, 12 d'octubre del 1928. "Noticias y Comentarios. Lo del Patronato". Demana si ja s'ha fet un gest contra el Patronat, tal com s'havia demanat anteriorment. Estan segurs que la tasca empresa a favor de la cultura unirà tota la gent que, tot i no ser de la mateixa ideologia, defensa el valor suprem de la cultura.
- 42 *Renovació*, 16 d'octubre del 1928. "Sobre una biblioteca". X.
- 43 *La Acción*, 9 de novembre del 1928. "Lo del Patronato". *La Acción*, 16 de novembre del 1928. "El Patronato, la decencia y el sentido común". Després de lloar l'obra i l'actuació del republicà Antoni Torrella, que també va llegar obres a la Biblioteca, es fa una crida per a foragitar els elements intransigents del Patronat o per a separar la Biblioteca Municipal, amb tots els llibres retirats, de la del Patronat de la Soler i Palet. Insta, a més, l'Ajuntament a prendre mesures. *La Acción*, 23 de novembre del 1928. Continuen esperant que l'Ajuntament resolgui alguna cosa.
- 44 *La Paraula Cristiana*, novembre del 1928. Editorial: "Una lectura lliure".
- 45 *La Acción*, 23 de novembre del 1928. "Más sobre la Biblioteca Soler i Palet. Puntualizando".
- 46 *La Acción*, 30 de novembre del 1928. "Divagacions. Encara sobre la Biblioteca Soler i Palet". M. R.
- 47 *Vida Olesana*, novembre del 1928. Editorial: "Llibres fan bé, llibres fan mal, llibres fan l'home infernal".
- 48 *L'Opinió*, 15 desembre del 1928. "La lluita per la ignorància. Olesa de Montserrat. Unes paraules a propòsit d'un editorial de *Vida Olesana*". Joan Jané i Casajoana. Carta datada a Olesa de Montserrat el novembre del 1928. A l'article hi ha la reproducció íntegra de l'editorial del *Vida Olesana* del mateix mes.
- 49 VIGÜÉS, P. "Un món hostil"..., pàg. 51.
- 50 NAVARRO, X. "La repressió, juliol-desembre del 1936": *Terme* 1, 1987, pàg. 47-61.